

233. Naar vreemde talen gezocht met *afrikaans, *arabisch, Tsjechisch, Portugees en Pools

1. Namibisch betekent Zuidwest-Afrikaans. De grote ster van Afrika is een beroemde diamant van 530,2 karaat. Donker en zwart Afrika liggen in de schaduw (van wat eigenlijk?). Een Centrafrikaan is een Centraal-Afrikaan en Centrafrika is de Centraal-Afrikaanse Republiek. Het africano is een bonte marmersoort. De afrikanistiek bestudeert de Afrikaanse talen. Het voorvoegsel afro- in bijvoorbeeld afrobeat verwijst naar de van oorsprong Afrikaanse cultuur. De agame is een diktongige hagedis. Het afzelia heet ook wel doussié (apa, de boom zelf heet de afzelia). Een amperbroekie (Jaarboek 2007) is een g-string. Baba ganoush (Jaarboek 2007) is in de Noord-Afrikaanse keuken een tapenade van gepureerde aubergine, knoflook en olijfolie. De vogel toerako is een bananeneter. De baobab is de apenbroodboom. De briouat, de bissara (Jaarboek 2007) en de bestilla zijn ovengerechten, de braai (Jaarboek 2008) is een breng-zelf-wat-meebarbecue, de bobotie is een ovenschotel. De chakchouka, de charmilla, de chermoula, de chorba en de dukkah zijn allemaal (Noord-)Afrikaanse gerechten (diverse Jaarboeken). Op een couscousavond (Jaarboek 2007) vinden auto- en allochtonen elkaar. Ze gebruiken dan een couscoussier. Hoop dan maar dat er geen verdwaalde koeskoezen uit Artis rondlopen. Een hijsbakkie (Jaarboek 2007) is een lift.

2. De harissa is een pittige saus en de harira een gebonden soep. De gurkel (Jaarboek 2008) is een snaarinstrument en de gnawa een muziekstijl. De (het) iboga-alkaloïde heeft een hallucinerende werking. Kefta is een gerecht van gekruid lamsgehakt. De kora is een tokkelinstrument en een kraal een dorp van onder anderen Kaffers. De krugerrand (Jaarboek 2010) is een gouden beleggingsmunt, kwaito en kwela (Jaarboek 2009) zijn (jazzy) dansmuziek en een kwaststaart is een stekelvarken. De loebia is een gerecht van bonen in tomatensaus. Nubisch is een Afrikaanse taal, het Numidisch juffertje een kraanvogel. De nijlgans werd als huisdier gehouden. De mbalax is een swingende muziekstijl uit Senegal, waarin traditionele ritmiek met jazz-, rock- en salsa-elementen wordt vermengd. De ngoni en de mbira zijn muziekinstrumenten. Het tedalschaap is het manenschaap (maanschaap). De marabi (Jaarboek 2009) is een muziekstijl met invloeden van jazz en ragtime. Marokko is een van de Maghreblanden. De luipaardman is lid van het geheime West-Afrikaanse Luipaardgenootschap. De steppezebra (quagga) is verwant aan de ezel. De quelea is een musgrote vogel, ras el hanout (Jaarboek 2010) wordt bij de bereiding van couscous gebruikt. De sabar is een trommel, de samoem (samoen) een wind.

3. De tantalus is de Afrikaanse nimmerzat. De tajine is een stoofpot (of de inhoud ervan), het Swahili een Bantoetaal. De suzanne-met-de-mooie-ogen is een slingerplant. De steppeolifant leeft in het savannegebied. Het Tifinagh (Jaarboek 2008) is een synoniem van het Berberschrift. De tilapia is een zoetwatervis voor consumptie, de vonkelwijn (Jaarboek 2009) is een mousserende wijn en de zadelbekooievaar is een jabiroe. Watoessi's zijn runderen. Clitoridectomie is vrouwenbesnijdenis, zouk is een creoolse mix van dansmuziek en yohimbine is een giftig alkaloïde en een afrodisiacum.

4. Aboena's zijn priesters in Arabische landen. Saudi-Arabië (Saoedi-Arabië), Jemen, Oman, de Verenigde Arabische Emiraten, Qatar (GB), Bahrein en Koeweit behoren tot het Arabisch Schiereiland. 'Bismillah' is een vrome uiting. Het Darija (Jaarboek 2008) is een variant van het Arabisch. Een djellaba is een lang gewaad, de dirham is een munteenheid, een dhow is een zeilscheepje en een derboeka (GB) is een trom. De Duizend-en-een-nacht is een grote verzameling verhalen, sprookjes en spreuken. Die geeft aanleiding tot Arabische Nachtvertellingen. De galabia is een uniseks kledingstuk in de Arabischspreekende landen. Het (de) gummi Arabicum is de Arabische gom. De jakobieten kom je op meerdere plaatsen tegen. Koefisch schrift is Oudarabisch lapidair schrift. Een janjaweed (Jaarboek 2008) is lid van een gewapende Arabische militie in Darfur. Een liwan is een galerij bij een moskee, een kaffiya een arafatsjaal en een kashba (kasba) een citadel (vesting). Het nasserisme is naar Nasser genoemd. De murahaleen (Jaarboek 2009) zijn Arabische ruiters. De medina is een oud stadsdeel van

een Arabische stad. De mudejarstijl is een Spaanse kunststijl van de dertiende-veertiende eeuw. De oed is de bekende (fretloze, elfsnarige) Arabische luit.

5. Sjiieten en soennieten liggen vaak overhoop. De spahi's zijn cavaleristen in Franse krijgsmacht, turco's dito tirailleurs. Het Urdu is een dialect van het Hindi. De VAE zijn de Verenigde Arabische Emiraten. Hij had Voor-Indische souvenirs meegebracht.

6. Bij het onderwerp 'Tsjechië' vinden we niet veel. CZK staat voor de munt koruna (kroon = 100 heller). Er is een diakritisch teken, bestaande uit een V-vormig haakje boven een letter, van dat diakritisch teken durf ik alleen maar een beschrijving op te nemen: het h-woord zelf ga ik niet vermelden, veel te riskant dat ik het fout doe... De panenka, een heel speciale strafschoop, kan hier wel vermeld worden. Semtex is genoemd naar een buitenwijk van de Tsjechische stad Pardubice waar de fabriek staat, die het spul maakt. Een Sudeten-Duitser is een Duitse bewoner van de Tsjechische Sudetenlanden. De zwaan staat ook wel metonymisch voor de afbeelding van een zwaan, vooral als symbool van Luther. De Tsjechische martelaar Johannes Hus (in het Tsjechisch is een 'husa' een 'gans') deed de uitspraak, dat men nu wel een gans – hem – kon verbranden, maar dat na hem een zwaan – Luther – zou ontstaan.

7. Dan maar Portugal proberen. Bij de likeur curaçao heeft het Nederlands de van oorsprong Portugese schrijfwijze overgenomen. De fado is een melancholiek, Portugees lied. De Lusitaanse kerk is de episcopale kerk van Portugal, sinds 1980 volledig lid van de anglicaanse kerkgemeenschap. De mitzwa is de begrafenis bij de Portugees-israëlitische Joden. De hulpschaalverdeling, de nonius, is vernoemd naar de Portugees P. Nonius. Een beruchte kwal is het Portugees oorlogsschip, ook wel bijdewindzeiler (zeeblaas, bezaantje) genoemd. Het Papiaments (Papiamento) is een mengtaal uit Portugees, Nederlands en negertalen. Het PIK is het Portugees-israëlitische Kerkgenootschap, overkoepelend orgaan van Sefardische joodse gemeenten in Nederland. Hun synagoges heten overigens snoges. Een telenovelle (Jaarboek 2010, telenovela) is een kortlopende, romantische soapserie. De piripiri is een Portugees en Mozambikaans gerecht met kip en Spaanse pepers. De namen Sao Tome en Principe zijn Portugees en betekenen 'Sint-Thomas' en 'prins'. Het melancholisch en nostalgisch getint onbestemd verlangen, dat als zodanig tot uiting komt in de fado, wordt saudade genoemd.

8. Ten slotte gaan we op zoek naar 'Pools' en 'Polen'. De baba, het Poolse gebakje met rum en vruchtensap, is door de Poolse schoonvader van Lodewijk XIV in Frankrijk geïntroduceerd. De casarca is een eendachtige, oranjebruine vogel uit Zuidoost-Europa. Het copernicanisme komt via Copernicus uit Polen. Naar hem is ook het copernicum (atoomnummer 112 en symbool Cp, Jaarboek 2010) genoemd. Gappen (stelen) komt oorspronkelijk uit het Pools. Bij deze zoekactie in Van Dale kom je ook de Poolster (ster aan het uiteinde van de staart van de Kleine Beer) tegen en de poolstreken. De Poolse haarvlecht is een haarziekte. De Poolse hamer is een soort van hamerschelp, die in de Indische Oceaan voorkomt. De hetman is de hoofdman bij de kozakken. De konik is een halfwilde paardenras. De krakowiak, mazurka en polonaise zijn van huis uit (nationale) Poolse dansen. De nation en deuil is het (Pools) volk in rouw. Een scheldwoord voor Pool (Poolse Jood) is polak. De Poolse munteenheid is de zloty (code: PLN). Een sarras is een ruitersabel. De Sejm is de Poolse volksvertegenwoordiging. De taiga is een moerassig naaldwoud. De woiwoden besturen thans de Poolse provincies. Vroeger hoorde Polen bij het Warschaupact. Het polonium (atoomnummer 84 en symbool Po) is door Pierre en Marie Curie – Nobelprijswinnaars – naar hun vaderland Polen genoemd.

Rein Leentfaar